

PROTESTÁNS HETILAP.

AZ EGYHÁZ ÉS ISKOLA KÖRÉBŐL.

Megjelen minden héten egyszer szombaton egy iven. — Előfizetési ár egy évre 6 frt, félévre 3 frt. — Az osztrak-magyar monarchián kívül első országokba egy évre 7 frt. — Egyes szám ára 12 kr. — Hirdetések díja száz szóig 1 frt; kétszáz szóig 2 frt; a másodszori hirdetésnél 100 szóig 80 kr.; harmadiknál 70 kr.; bélyegdíj mindenik hirdetésnél külön-külön 30 kr. Melléklési díj minden száz darabtól 1 frt 50 kr. A lapot érdeklő mindennemű közlemények a szerkesztőhöz — Nagy Péterfia-utca 961. sz. intézendők.

A vallásos ábránd korlátai.

(Vége.)

Teljes hitelt adhat nekünk a „Religió,” ha biztosítjuk, miszerint mi protestánsok mélyen, kiirthatatlanul bevéstük sziveinkbe Hasenak a következő szavait, melyeket az üdvösséget tárgyazó r. kath. dogmának következményeiről mond: „Ezen dogma lett jogalapja és mozgató ereje mindazon testi és lelki kínzásoknak, melyekkel a kath. egyház a szent gyűlölet szeretetével egy évezreden át illetett Krisztus nevében hívőket és hitetleneket, kik valamiféle ellenmondásnál fogva hatalmába estek. Mit számított a test megégetése, ha ez által a lelket kellett az örök kíntól megmenteni, vagy a hol az már elveszett az autodafék által, melyek az utolsó ítélet rettentő példáját tüntették fel, ezer más már ingadozó hívőt az egyháznak megtartani! Nemesak Spanyolországban történt ez, hol különös politikai kedvezmények között a pokol ezen ünnepeit egész egyházi pompával ülték meg és a dogmát végső következményéig kifejtve egy nemes népet semmivé tettek. A velencei köztársaságban is az eretnekeket, azaz az evangélikus érzelműeket éjszakánként gondolákban kivítették és a lagunákban elsüllyesztették. Mindenütt, hol a kath. egyháznak arra hatalma volt, ily bizonyítékokkal czáfolta meg a 16-ik században a reformációt. Nem mindig személyes kegyetlenség; jóllehet a vallásos rajongás ép úgy mint a kéjhajzászat könnyen párosul vérszomjjal; hanem az *üdvösségről szóló dogma volt az, mely a kőpadokat készítette és a máglyákat felépítette.* Igaz, hogy többnyire nem maga az egyházi hatalom hajtotta végre a kivégzéseket, ez áldozatait csak börtöneibe ásta el, „az egyház nem szomjuhozza a vért,” gyermekei vérét! s ezért volt azok megégetése is gyakorlatban. Az elítélteket átadta a világi hatalomnak, átadta azon képmutató kéréssel, hogy szeliden és emberileg bánják velök, azaz, hogy kimélje meg a haláltól vagy tagjainak megesonkításától; de a fel-

sőség kötelezve volt az áldozatot végrehajtani, azon büntetés terhe alatt, hogy különben maga fog eretnekeknek nézetni és rendesen a hóhér már-már készen állott, a mi az egyik egyetemes zsinat határozatának is megfelel. E mellett bibliai alapot is igyekeztek keresni, különösen a pápa számára. Baronius, a kath. egyház történetirója, egyik V. Pál előtt tartott beszédében ezt mondja: Szent atya, Szt. Péter hivatali működése kettős; a legeltetésben és az ölésben áll, eme szavak szerint: Legeltesd juhaimat! és: Öljed és egyed! Mert ha a pápának ellenszegülőkkel van baja, parancsa van azokat vágni, ölni és megenni.“ Ez ugyan csak allegoria, miután az eretnekek nagyon emészthetetlen eledelül szolgálnának a szt. atyának; de borzasztó biztatást foglal magában, melyek engedni kedvező körülmények közt nem is irtóztak.“

Igy Hase, és nekem akaratlanul azon gondolat támad agyamban, nem azért gyűlöli-e a „Religió“ a modern jogállamot, mert az a róm. kath. egyháznak a más vallásuak irányában a bakó szolgálatát többé teljesíteni egyáltalában nem hajlandó?

Azonban elfordulván ezen borzasztó reflexióktól, érintenem kell még egyet a kérdéses cikksorozattal szemben. Annak írója talán nem is sejtí, mily nagy ellenmondásba jön, midőn a róm. kath. egyház ismerető jeleit, t. i. hogy az egy és egyedüli, egyetemes, apostoli, szent, csalhatatlan, egyedül üdvözítő, kinek látható feje a pápa — úgy véli legjobban épségben tartatni, hogy annak híveit visszariasztani igyekszik mindazokkal való közlekedéstől, kik ezen az egyházzól szóló tannak alá nem vetik magukat. Ezen ellenmondásból azon hosszas magyarázatás folytán sem bonyolódik ki, mely szerint a róm. kath. egyház diplomatikai ügyességénél fogva adott körülmények között még sem irtózik a más vallásbeliekkel való érintkezéstől. Ezen ellenmondás pedig abban áll, hogy szerintünk amaz egyháznak, mely oly büszke biztossággal egyedül üdvözítőnek, egyedül igazinak tudja magát, nincsen oka kínos óvatossággal arra ügyelni, miszerint valahol mint hivatlan

vendég ujjait meg ne égesse; nincsen oka például a vegyes házasságtól félni, mert épen ezeknek körén belül legalkalmasabb talajt lehetne tanainak terjesztésére és így talán a rég óhajtott egyetemesége valaha mégis teljesebbé menne.

Miután azonban ilyesmitől irtózik, bennem azon nézet gyökeredzik meg, hogy egyedül üdvözítő mivolta épen nem lehet oly egészen kétségbevonhatlan; hogy mint minden intézménynek a földön, neki is megvannak a maga gyarlóságai, melyeket különösen a mai nemzedék kritikai észjárása igen gyorsan felfedez, hogy nincs más megtámadhatlan igazság a hitélet terén, mint az, mely szerint minden embernek veleszületett joga, üdvösségét saját benső meggyőződése szerint eszközölni.

Ha ez utóbbi nem volna így, akkor „Luther és a többi reformatorok azon időben, midőn a népek java és milliónyi sokasága tanaik körül csoportosult, bizvást mondhatták volna: Mi képezzük az igaz egyházat, és a róm. katholicismus az eretnokség. Ők ezt nem tették; nemcsak azért nem, mert ők nem hivatkozhattak a püspökök szakadatlan sorára fel egészen az apostoli korszakig, mint ezt Róma ellenében a keleti egyház tehette, hanem különösen azért, mert sejtették, hogy tanaikban a keresztyénségnek egy új alakja tűnt fel. Azért a róm. kath. egyház századok által szentesített jogaival szemben fel az égre, az eszme örökkévaló jogaira hivatkoztak, és az új fejlődés szellemétől áthatva jogosan ezt mondhatták a pápa egyházának: Nem mi vagyunk az igaz egyház, úgy mint Krisztus azt akarta; de nem is ti, hanem azon Istenország, mely tökéletes isteni igazságával és tökéletes erkölcsi kegyességével az egész emberiséget magába kell hogy foglalja. Igen, de ez eszme, mely a viágtörténelem lelke előtt lebeg és csak lassanként és többféle alakban valósulhat meg.“

Ebből világos, hogy az igaz egyházzal való elfogás nálunk protestánsoknál sokkal magasabb, mint r. kath. atyáinkéinál. — A józan protestantismusban nem fordul elő azon ábránd, mely dogmatikánál fogva egyfelül világuralmat tulajdonít magának, másfelől korlátokat emel, melyek eme világuralmat lehetetlenné teszik.

De más előnyünk is van. Mi egyházunkat nem látjuk veszélyeztetve sem a modern állam hitfelekezeti külső jellege s még kevésbé a vegyes házasságok által. Vallásos meggyőződésünk alapja Jézus emez intése: „Én vagyok az út, az igazság és az élet, senki sem jöhet az atyához, hanem csak én általam.“ Zsinórmértékünk a gyakorlati életben pe-

dig üdvözítőnk következő figyelmeztetése: „Adjátok meg a császárnak, a mi a császáré és az Istennek, a mi az Istené.“ És mondhatjuk, hogy a történelem mellettünk szól, ha állítjuk, hogy így legjobban mozditottuk elő Istenországának terjedését, az államok jólétét és a lelkek boldogságát. Tenni akarjuk ezt így továbbra is fáradhatlanul, hogy elvalahára kiszabadítsuk az emberiséget azon szellemi homályból, melybe a róm. kath. egyház azt burkolni meg nem szűnik, míg ereje tart.

Tudjuk, hogy ez hosszú, kemény harcot igényel, de hiszen minden egyház e földön amugy is „ecclesia militans“ és miután a róm. kath. egyház az által, hogy hitágazati türelmet ismerni nem akar, újra meg újra élénkbe dobja a harczra szólító keztyűt, mi e keztyűt felvesszük s a hol csak protestáns van, mindegyik egy-egy bajnoka leendő ama nemes kulturharcznak, melynek célja nem más, mint a vallás terén a róm. kath. türelmetlenség ellenében a protestáns türelmességet, mely az eszme szolgálatában áll, diadalra juttatni és a vallásos ábránd korlátait végkép lerontani. Isten velünk!

Bierbrunner Gusztáv.

Esperesi székfoglaló beszéd,

melyet nt. Dávidházi János debreczeni egyházmegyei esperes ur f. évi május 24-én Debreczenben tartott egyházmegyei gyűlés alkalmával mondott.

Nagytíz-letei egyházmegyei közgyűlés!

A megtisztelő, nagybecsű bizalom, mely egyházmegyének egyházai többségének szavazata folytán esperestté lett megválasztásomban igénytelen személyem iránt távolról sem várva s arra egyáltalán nem vágyva nyilvánult, míg egyfelől — miért ne valianám be, hiszen legdrágább egyik kincs e földön embertársainknak bizalma — lelkemnek jól esik s mély házára kötelez, másfelől — őszintén vallom meg — keblemben önismeretem mellett nehéz aggodalmakat, küzdelmeket támaszt. Igen, mert míg e bizalom megtisztel, kötelességeket rak reám, szép, de nehéz kötelességeket, melyeknek teljesítésére erőmet csekélynek, tehetségemet gyarlónak tudom és érzem. S ha lelkem előtt felmerülnek azon nagynevű elődök tisztességek, kik az egyházak többségének bizalmával most számomra kijelölt székben oly méltán s tehetségeikkel példaadólag, fénytárasztólag üttek; ha csak közelebbről megelevenedik az eléggé meg nem siratható férfiszívemben soha el nem homályosuló emlék, kinek tapintatos bölcsesége, mindig a leghelyesebben nyilatkozott igazságszeretete, bámulatos szakavatottsága mellett is legtermészetesebb szerénysége, a tanítás terén ritka hivatottsága képzettsége, lángszerelme — egyházmegyének történetében maradandólag van megörökítve — kinek én most az esperesi székben utódjává lenni vagyok hivatva; szégyenkedve kell visszavonulnom a megtisztelő bizalom elől s azt mondanom, mást mondanom nem lehet, minthogy a bizalom által reám ruházott hivatalt el nem fogadom, el nem fogadhatom.

Azonban megszoktam, gyermekségemtől fogva szoktam meg, az élet viszonyait, körülményeit nem csak a nagyon véges emberi, hanem keresztyéni szempontból tekinteni s élttem egyik legfőbb boldogsága volt mindig ama keresztyén hit, hogy Isten akaratja nélkül semmi velünk nem történik, még egy hajszál is fejünkről le nem esik, mennyivel inkább az ő akaratából kell származni tehát a mi életünkben nevezetesebb s elhatározóbb történeteknek. Miként azért amaz ó-testamentomi nagy férfiú — mert a nagy emberek nagy eseményei sokszor a kicsinyek csekélyebb életviszonyaiban is nyilvánulnak — az égő csipkebokorban a nagy Istennek elbívó szövegét hallá, úgy én a hozzám az én főpapomnak az Úr Jézus Krisztusnak egyszerű nyája mellett hangzó bizalom égő csipkebokrában felettem bölcs belátással, és mindig atyailag örökdő Isten akaratát vélem nyilatkozni; melylyel szemben érezve a felelősség nagy súlyját, ha gyengeségemre, erőtlenségemre, tapasztalatlanságomra hivatkozom, bátoritóul hallom az erő ígését ő tőle — ki az erőtléneknek erőt ad és a kinek erője nincsen, erejét megsokasítja s a segítők biztosítását a reám várakozó gondokat és terheket megosztani hívott elnöktársban, az ékesszó ó Áronokban, az élettapasztalataiban nálamnál gazdagabb nagytiszteletű és tekintetes egyházi és világi tanácsbírákban. S megvallom e biztosítás az addig kétségességet megszilárdít, az addig vonakodót felbátorít. Isten segedelmében, elnöktársam s a nagyiszteletű és tekintetes tanácsbírák gyámolításában bizva tehát — erőm gyengeségének érzetében is — a nagybecsű megbízást elfogadom, elfogadom arra való tekintetből is, hogy az egyházmegyénk kebelében fájdalmasan tapasztalt vonakodásnak a fontosabb tisztségektől ez által e részben elejét vegyem s egyházmegyénket az alakulások további zavarából ez idő szerinti mielőbbi kibontakozásra segítsem. Távolról sem ringatom magam azon hiu ábrándban, hogy ez egyházmegyét — melynek kormányáról oly sokan tünnek le a Nébó hegyén — be fogom vezetni a földi tökéletesség, jólét és virágzás Kanahán földére; a Krisztus anyaszentegyháza földi rendeltetése Kanahánjáig távolabbi út s több küzdelemmel vezet, mint minő volt a pusztában bujdoklott izraeliták vándor útja; csak azon törekszem, hogy elődeim nyomdokain járassak, hogy egyházmegyénk folyást követve a hitűség tűzcszlopát — eme hív vezért — haladjon előbb a biztos úton a boldogság, jólét és virágzás Kanahánja felé.

Remélve, hogy az egyházmegyénk jóléte, rendje, boldogsága érdekében felállított s most reám ruházott esperesti hivatal fontos és nehéz teendőiben, elnöktársam, a nagy- és tekintetes tanácsbírák, lelkésztársaim, az egyházak tisztelt előljárói s tanítói szives segítségüket meg nem vonandják, nagybecsű támogatásukat kérve, a megválasztó bizalomért forró köszönetemet nyilvánítva, magamat a nagytiszteletű egyházmegyei közgyűlés szives jó indulatába ajánlom.

T ü n ő d é s e k .

Közelebről a „Protestáns Hetilap“-ban a Nagy-Szalonta községében véghezment állítólag nazarénus bementésről szóló tudósítás végén e kissé fájdalmas hangú megjegyzést olvasván: „Ám kövesse kiki hitét, meggyőződését, de hátha mi meg gondolkoznánk, hogy mi lesz abból, ha a nazarénismus, baptismus és unitarismus tépegetik egyházunk

palástját, de gondolkoznánk arról is, hogy ez a palást nagyon el ne rongyolódna,“ megvallom, hogy oly egészen ellentétes gondolatok és érzelmek cikláztak agyamon, lelkemen keresztül. Először szinte megrendültem e panaszos hang hallatára, úgy tetszett, mintha valami nagy vész előelőestélyén állanánk; majd úgy tetszett, hogy a „Protestáns Hetilap“ nagyon is túloz, maga sötét szemüvegen nézven egyházunk sorsát, magát rémitve, másokat is rémit, pedig hát semmi nagy baj nincsen, hát mi nagy baj is volna abban, hogy N.-Szalontán, Hódmező-Vásárhelyen, B.-Ujfaluban stb néhány család a baptisták, nazarénusok s talán unitáriusok egyházában keresi üdvösségét? Gondolám, maradunk mi elegenden így is. S midőn ekép magamat már-már megnyugtattam, midőn aggódó lelkem borus ege derülni kezdte, a bajt csekélyelvén, ekkor vettem észre, hogy én viszont a másik túlzásba estem; mert ha bár a baj nem is oly nagy, mint a „Protestáns Hetilap“ után első pillanatra képzelém, nem is oly csekély, hogy hallgatással mellőzni lehetne.

Ha jól akarunk különböztetni, ha világosan akarjuk a tételt felállítani, azt mondhatjuk, hogy *jelenben a veszély még nem nagy, de lehet a jövőben*. S midőn a tételt így állítom fel, úgy gondolom, a „Prot. Hetilap“-pal sem jövök ellenkezésbe.

Jelenben a veszély még nem nagy, de lehet a jövőben. Igenis nem nagy a veszély annyiban, hogy néhány családnak vagy egyének kiválása egy több ezer lelket számláló egyházközségről ennek létét, emelkedését és virágzását nem kockáztatja; sőt az is lehet, hogy olyan egyháztagnak váltak ki és válnak ki, kik díszére és előmenetelére nem szolgáltak az egyháznak s a kikre épen ráillik a példabeszéd: „hülljön a férgese.“ Azonban ez nagyon fanyar vigasztalás. Először azért, mert az át érési kór átplántálódhatik a csekély népességű egyházakba is, melyeknek biztos fennmaradását csak néhány adózó családtag elvesztése is komolyan kétségessé teszi. Hiszen már most is felelőszámmal találhatók oly egyházközségek, melyek a csekély lélekszám vagy általában a csekély adóképeség miatt csak tengődnek egyik napról a másikra, a melyeknek sorsán a legjobb akarrattal sem tudunk segíteni vagy lendíteni. Hátha még ezek is új felekezetekre forgácsolódnak szét, mi sorsa lesz akkor a megmaradt töredékeknek? Ha most sem tudunk már gyökeresen segíteni kisdéd és szegény egyházaink sorsán, mit tudunk tenni akkor? E lehetőség éget számításba véve méltán aggódik a „Protestáns Hetilap.“

Ne feledjük azt sem, hogy a reformációnak elve a lelkiismeretszabadság. Mi erővel nem akadályozhatjuk meg hitsorsosainknak elszakadását, ha hatalmunk volna is erre, nem illenek hozzáuk hit dolgában erőszakot alkalmazni, nem lenne soha szabad megtagadni a reformáció ama nagy elvét, melynek köszönjük mi is létezésünket. — Ez eddig mind szép dolog, könnyű ennek kifejezést adni. De tudjuk, hogy ha valahol a szellemi világban áll az a tétel igazán, hogy kis dolgokból lesznek gyakran nagy, sőt épen világra szóló események, itt lehet a kezdetben alig észrevehető kis magból óriás fa. — Ma néhány család lesz unitáriussá, baptistává vagy nazarénussá s holnap ismét egynéhány s a gyakran ismétlődő áttérések folytán végre egy tekintélyes unitárius, baptista vagy nazarénus egyház áll előttünk s a legnagyobb egyházunk léte is megrendül s aggodalom és

kétség fogja el az egyházát komolyon szerető lelkeket. A büszke tölgy nem szárad el azért, mert a vihar megtépi koronáját, de az erős akos pusztítást megéri mégis s erejének egy részét romjai felépítésére kénytelen fordítani a legjobb esetben is, melylyel ha meg nem tépetik, gyökereit mélyebben ereszthette volna a földbe alá s koronáját méltóságosabbá, nagyszerűbbé tehetné volna. Ime tehát ez mégis erővesztetés. Ámde ha a vihar tartós s a szenvedett veszteség helyrehozására elég időt nem nyer a munkás életérő, vagy ha gyökerei alól eltűnik a kellő táperőt nyújtó anyag; hát még ha pusztító férgek rágódnak gyökerein, akkor a büszke tölgy léte is bizonytalan. — „Nézd: a kevély tölgy, melyet az északi szél le nem dönt, benne termő férgek erős gyökereit megörlik s egy gyenge szélről földre terítettik.“

Igy például a hódmezővásárhelyi nagy és fényes egyház még ma áll büszkén, méltóságosan, habár itt-ott galyjai letöredeztek; de kérdés nem rendül-e meg léte, ha sokáig tart az ágak és galyak elhullása; kérdés, hogy az a még ma jelentéktelen unitárius felekezet s a názarénusok kis serege, holnap vagy holnapután nem fog-e számban és erőben váratlanul megnövekedni s félelmes ellenféllel lenni. S azok, kik még ma lethargikus nyugalommal tekintik a dolgok folyását, nem fognak e már csak holnap is szomorúan ébredezni s kérdezni: quid nunc?

(Folyt. köv.)

Presbyteri gyűlés, canonica visitatio alkalmával.

Véletlen szerencse ért f. hó 25 kén. Barátságos látogatás alkalmából jelenlehettem oly presbyteri gyűlésen, mely canonica visitatiókor, esperes elnöklete alatt tartatott. A mi egyházmegyénkben ilyen gyűlést nem szokott a canonica visitatio tartani, sőt eddig nem is hallottam, hogy ilyen gyűléseket szoktak tartani canonica visitatio alkalmával*) Különbözőbb vágygyal s érdeklődéssel mentem tehát e gyűlésre. Szabad legyen ennek lefolyásáról rövid tudósítást adni a lap hasábjain s engedjék meg e gyűlésen felmerült észrevételeimet nyilvánosságra hozni.

A gyűlést, a presbyteriumnak szívélyes üdvözlése után, az egyházmegye szelídlelkű esperese nyitotta meg. A jegyzőkönyvet visitator társa, az egyházmegye classicus tollú főjegyzője vezette. Először is az a jegyzőkönyv olvastatott fel, mely a canonica visitatiót megelőzőleg tartott egyházi gyűlésben készült. E jegyzőkönyv tulajdonképen a helybeli presbyterium előterjesztése, mely az egyház kül- és beléletének nevezetesebb s fontosabb mozzanatait, anyagi és szellemi állásának adatait tartalmazza. Ez tehát az egyház jelentése az egyházmegyéhez, melyből az esperes azon adatokat meríti, melyekre neki azon kimutatáshoz van szüksége, melyet egyházmegyei gyűlés alkalmával szokott előterjeszteni. Majd azt adta elő elnöklő esperes ur, hogy mik azok, a miket az iskolák s az egyházi épületek megvizsgálása alatt szerzett tapasztalatai folytán dicsérettel kiemelendőknek vagy javítandóknak talált. Végre kihirdette az egyházmegye azon végzését, hogy ezután az egyház az egyházmegyei lelkészi gyámintézet részére évenként 12 frtot köteles fizetni.

Az iskolák vizsgálása alkalmával az tűnt ki, hogy a

*) Több egyházmegyében tartatnak canonica visitatio alkalmával presbyteri gyűlések, p. o. a szatmári, máramaros-ugocsi egyházmegyékben stb. Szerk.

földrajz tanításához szükséges taneszközök hiányoznak; az egyházi épületek megvizsgálásakor pedig az, hogy a lelkésznek egy tanuló, illetőleg kápláni szobára elodázhatlanul szüksége van. Mindkét hiány lehető gyors pótlására s az említett egyházmegyei végzésnek készséges elfogadása és teljesítésére felhívta, sőt végzésileg kötelezte a presbyteriumot elnöklő esperes ur.

Ha az említett hiányok pótlására felhívó s az említett egyházmegyei végzés teljesítését, mint visszautasíthatatlan kötelességet felmutató esperesi szótartot úgy vette és fogadta volna a presbyterium, a mint azt szerintem vennie és fogadnia kell vala: e sorok írása okvetlen elmaradt volna. De minthogy e három tárgy elintézésékor oly jelenetek mutatkoztak, melyeket észrevétel nélkül nem hagyhatok, kötelességet vélek teljesíteni, ha közlöm ez észrevételeket.

Mikor elnöklő esperes ur lekötözött szelídséggel s megrögző tiszta világossággal, értésére adta a presbyteriumnak, hogy földrajzot, az annak tanításához szükséges eszközök nélkül nemcsak sikeresen, de sehogy sem lehet és nem is szabad tanítani, mikor elmondta, miszerint a taneszközök, tan- és vezérkönyvek beszerzése a presbyteriumnak elutasíthatatlan kötelessége: nemhogy pirulva hallgatott volna, mulasztását elismerve, a presbyterium, hanem ki merte mondani, hogy neki nincs pénze a hiányzó taneszközök beszerzésére; nemhogy a legnagyobb készséggel igérte volna meg mulasztása azonnali k pótlását, hanem a községi bíró (mert az is ott volt) egyenesen a tanítókat látta szükségesnek a taneszközök, tan- és vezérkönyvek beszerzésére utasíttatni, mondván: „Ha mi valami munkát felvállalunk, az ahhoz szükséges szerszámokat magunk szerezzük be.“

Mikor elnöklő esperes ur a részvét megható hangján ecsetelte az egyház 73 éves lelkészének szorongó helyzetét a miatt, hogy csak két szobája van, pedig most már okvetlenül káplánt kell tartania; mikor kijelölte az utat s módot is arra nézve, hogy feltűnően kevés kötséggel miképen lehet e bajon segíteni: nem ezt mondta egyhangulag a presbyterium: beismerjük a kápláni szoba szükségességét s hálás köszönettel fogadjuk a nagytiszteletű canonica visitatio e tárgyra vonatkozó ajánlását, hanem oly irányban nyilatkozott, hogy annak alapján aligha fog az a kápláni szoba egyhamar elkészülni.

Mikor a lelkész-özvegyek s árvák siralmas helyzetét nemes szívünk elérzékenyülésével rajzolta elnöklő esperes ur; mikor kimutatta, hogy a lelkészek a magok erején nem képesek olyan gyámintézetet alapítani, mely a lelkész-özvegyek és árvák jövőjét csak némileg is biztosíthatná, tehát midőn kifejezte, hogy itt az egyház van hivatva, sőt egyenesen kötelezve segíteni: nem állott fel, mint egy ember, a presbyterium és nem mondta ezt: Segitünk nt. esperes ur . . . szívesen segítünk! — hanem egy értelemmel és akarattal így nyilatkozott: „Hát a mi özvegyeinkről és árváinkról ki gondoskodik?!“ — A bíró pedig, hatalmának büszke öntudatával mondta ki, hogy míg ő ott lesz, (t. i. a községházánál) nem fizeti meg az egyház a rendelt 12 frtot.

Álljunk meg itt egy kissé és döntsük el, hogy ily helyzetben és körülmények között helyes-e? szükséges-e? és nem veszélyes-e? canonica visitatio alkalmával az esperest-nek, vagy az esperes küldötteinek, szóval az egyházmegyének elnöklete alatt formasierű presbyteri gyűlést tartani.

Szerintem ez sem nem helyes, sem nem szükséges, sőt veszélyes is. Lássuk miért?

Canonica visitatio alkalmával, az egyházmegye elnöklete alatt (azért fejezem így ki magamat, mert az esperes, vagyis a canonica visitatio: az egyházmegye képviselője) presbyteri gyűlést tartani, szerintem, nem helyes azért, mert presbyteri gyűlés (bárki elnököl is abban) megdönthetetlen, azaz végérvényes határozatot miben sem hozhat, vagyis a presbyterium bármely határozata ellen lehet az egyházmegyére fellebbezni. No már, kérem, mi módon mondható az helyesnek, ha az egyházmegye elnöklete alatt tárgyalt ügy, bármi ok miatt, az egyházmegye elé terjesztetik, elillettőleg megbírálás végett? De nincs is arra semmi szükség, hogy canonica visitatio elnöklete alatt presbyteri gyűlést tartassék, mert azt a helybeli lelkész van hivatva, sőt törvény által kötelezve megtartani s csak az ilyen gyűlés végzését (jegyzőkönyv) lehet aztán az esperesnek (canonica visitatio) átadni, ki azt az egyházmegye nevében s megbízásából helybenhagyásával megerősíti vagy rosulásával kifőzsolja, sőt egészen érvénytelennek jelenti ki. Sőt veszélyesnek is mondom az ilyen gyűlést a canonica visitatio tekintélyére nézve, mert presbyteri gyűlésen csak az bír, az bírhat határozati érvénnyel, vagyis az lesz jegyzőkönyvbe vezethető, bárki legyen is ott az elnök, a mit a presbyterium többsége határoz, nem pedig az, a mit az elnök akar, vagy előterjeszt. Mit ér pedig a canonica visitatio tekintélye akkor, ha a presbyterium leszavazhatja? Bizony nem sokkal többet a semminél!

Ime például a jelen esetben a canonica visitatio (és pedig épen maga az esperes) gyűlésileg kívánja kimondatni s jegyzőkönyvbe vezetetni, hogy szerezzé be a presbyterium a szükséges taneszközöket, építtessen kápláni szobát s fizesse évenként a 12 frtot; mindhárom tárgyat maga az elnök terjesztette elő, vagyis tulajdonképen úgy vehető, hogy ő indítványozta. És mi történt? A presbyterium leszavazta az elnököt! . . . Mennyivel jobb lett volna, ha a helybeli lelkész elnöklete alatt történt volna ez a leszavazás, természetesen a canonica visitatio előtt. — A helybeli lelkész ilyen leszavazatását a canonica visitatio helyrehozhatta volna az által, hogy ráparancsolt volna a presbyteriumra, hogy szerezzon taneszközöket, építtessen kápláni szobát és fizesse a 12 frtot.

Szóval én azt tartom egyedül helyesnek, ha a canonica visitatio csak rendelkezik a presbyteriummal s megszabja azon kötelességeket, melyeket jövőre teljesítenie kell. Ezt így értem: megismerkedik a canonica visitatio az egyház kül- és bel-, anyagi ügy, mint szellemi ügyeivel s a helyeseket dicsérőleg kiemeli, a mulasztásokért a presbyteriumot felelőssé teszi, kötelességmulasztásért megdorgálja s a hiányok kipótlása és a mulatlan szükségések megtételére kötelezőleg utasítja.

Ezt pedig formázerint tartott presbyteri gyűlésen nem teheti a canonica visitatio, mert ott az elnök nem határozhat, hanem csak kimondhatja a többség határozatát.

Ha talán téves volna felfogásom: tiszteletteljesen utbagazítást kérek! Mindenesetre szükséges az eszméket e tárgy körül is tisztázni.

Ágfa, máj. 27. 1880.

Nagy Sándor, r. lelkész.

Kis leányom emlékére.

Ily ezí nű költemény olvasható a „Fővárosi Lapok“ ez évi 128. számának homlokán, mely költeményben Tolnai Lajos marosvásárhelyi ref. lelkész elhalt kis gyermeke felett atyai fájdalomát ily hangon és módon önti ki:

„Mig én az urat prédikáltam
Fényes pünkösddnek ünnepén,
S botor hevemben kiabáltam:
Egy az öröm, egy a remény;
Addig a halál, mint a kigyó,
Becsuszott hozzánk nesztelen,
Dalát sziszegve: így lesz, így jó!
S megfolytatta kis gyermekem.

Az Isten a ki mindent jól lát;
Látta ezt is, — de csak maradt:
A szentek vidám seregéért
Elhagyott egy kis madarat.“ stb. stb.

Elég ennyi mutatványul e sokaknál feltűnést keltett költeményből, melyre megjegyezzük, hogy igenis szent az édes apai fájdalom, tiszteljük is azt, s mert a pap is ember, megengedjük, hogy pilanatra valamely indatastroham kapja el s öntudat nélkül olyan szavakra fakad, melyeket annak elmúltával megbán és szégyenl. Noha az igazán és mélyen vallásos szívnek egész tartalma tiszta, nemes szokott lenni, mely hullámokat verhet ugyan, ha fájdalomtól zaklattatik, de azok is tiszták lesznek, mint a sziklákon csörtető patáknak megtört habjai. S mi megvalljuk, hogy a lelkészben ilyen tiszta, nemes igazán vallásos szívet keresünk, mely a csapások özönében sem káromol, hanem alázatossággal megnyugszik s így szól: „Uram! ez a te akaratod.“

De Tolnai Lajos ur nem így tett, ő nem pillanatnyi fájdalomkitörésben nyilatkozott úgy, hanem meggondolva. Nem négy szem közt szólta el magát, hanem fájdalomát és panaszát költeményben örökíté s azt sans gene világra bocsátá.

Ugyan mi lesz belőünk, ha már papjaink ily hangon írhatnak s írnak? Mivel szóz atik, ha a só megízetlenül?

Ilyen költemények olvasására kedvünk jön azt mondani, hogy a kik így írnak, igaz hűséggel és méltósággal nem hirdethetik az Istennek ígését s állásuknál fogva rombolják az urnak otárát, melyet építéniök kellene.

Ecclesiastines.

KOVÁCS MOZES emléke.

1789—1880.

A szatnári ref. egyházmegye nestorának, a 91 éves aggastyánnak, a 60 éves lelkipásztornak, Kovács Mózesnek a mily egyszerű, de tanúsággal teljes volt élete: oly egyszerűséggel, de egyszersmind kegyeletes érzéssel kívánok én most ő ról megemlékezni.

Kovács Mózes, — ki a Kölcsei Ferencz hamvai felett ezelőtt négy évtizeddel gyászbeszédet tartott — született 1789. szeptember 17-én. — Nagy idő, majdnem egy század. Hány Mózesek és Áronok mentek el az óta ő előtte, dicsőséges nyomokat hagyván követendő ösvényül, az oly sokszor megpróbált, de meg nem tört nemzedéknek! Atyja volt Kovács Mihály, rákosi lelkész Bereg megyében.

Hogy mily gondos neveltetésben részesülhetett, mutatja

azon körülmény, miszerint a s.-pataki ref. anyaiskolában, a gymnasiumi és akadémiai pályán 11 évet dicséretes sikerrel töltve: a tanári kar által szorgalma, tudományos képzettsége s fedhetetlen erkölcsi viselete jutalmául a mezőtarpai népes egyházba, iskola-rektorságra — akadémiai promotio — küldetett. — Három évi rektorsága után, ugyanott segédlelkéssé hivatalt viselt három évig. — Ugy látzik, ifjaink még azon időben nem siettek élni s nem korteskedtek.

Az azon időben még beregi tractushoz tartozott, később a cordinatio alkalmával, a szatmári tractushoz csatolt csekei ref. egyházba hivatott rendes lelkészül az 1820-ik évben s itt a következő 1821-évben lépett házassági szövetségre b. e. nejével Budai Eszter aszonnyal, kit is 48 évi boldog együtt-lakás után, 1869. évben eltemetvén, özvegségben töltött 11 évet.

Itt lett szereucsés alkalmá a mi Mózesünknek, megismerkedni a halhatatlan híru költővel, a mély bölcsességű államférfival, Kölcei Ferenczcel, ki azon időben, főként pedig a 30-as években, ugy irodalmi mint politikai téren ragyogtatta nagy lelke fényes tulajdonait, s ezen nagy embernek köszönhetette, hogy vele barátságos viszonyba lépve az addig is folyólag beszélt latin és német nyelv s a jól értett görög és héber nyelv mellett a francia és angol nyelvet is nagy részben sajátjává tette.

Hogy mily benső viszony létezett ezen két egykorú, egy gondo kozású, de különböző pályán indult férfiú közt, mutatja azon tenyéryni kis iratka, mely tudomásom szerint, a debreczeni ref. főiskola anyakönyvtárában, mint ereklye őriztetik s melyben Kölcey Ferencz Kovács Mózesről megtekintés végett egy Virgilt és Tóth Ferencz ecclesiastica historiáját esedezve kér, magát nagybecsű barátságába ajánlva. Különös kedvelője volt a régi római klasszikusoknak; Cicero oratióit, Horatius odáit, Ovidius metamorphoseonjait könyv nélkül tudta s ezekből a nevezetes helyeket, velem történt olykori együtt beszélgetése közt joviális kedélylyel idézte. A fejlődni kezdő magyar irodalom iránt szintén nagy vonzalmat érzett s ha Kölcey Ferencz a Tisza parton

„Elmerülve néma bánatában;
Bükkjeinek nyugodt árnyain,“

ő addig Berzsenyi Dánielnek, Csokonai Vitéz Mihálynak, Kisfaludy Sándor és Károlynak műveivel foglalkozott, az egyházi téren megindult mozgalmakat soha figyelmen kívül nem hagyva. Egyházi és politikai tekintetben, az optimisták közé tartozott s szentül hitte, hogy

„Még jöni kell s még jöni fog
Egy jobb kor, mely ntán
Buzgó imádság epedez
Százerek ajakán.“

Kovács Mózes a szatmári ref. egyházmegye, az 1843. évben, tanácsbíróul megválasztotta s itt ő mindig a legjózanabb elveket vallotta és követte. Azonban e hivataláról, az 1848-iki zürzavaros időkben, nem akarván s nem tudván saját elveivel ellenkezésbe s összeütközésbe jönni, lemondott; az 1877-ik évi január 26-án pedig — aggsága miatt senki-nek terhére lenni nem akarván — lelkéssé hivataláról is leköszönt, azon ki nem mondott, de keblében táplált remény alatt, hogy a csekei egyház ő helyette, a mellette segédkező unoka vejét Gönczy Kálmánt meg fogja választani, a mi egyhangulag meg is történt.

Azonban a szép reményű vő ugyanazon év őszén elhalván s az aggastyán kedves emléke a hívek szívében ismét feljúlván: a csekei egyház az maga Mózesét ismét az egyház korányára akarta állítani, de ezt az egyházmegyei közgyűlés több okoknál fogva meg nem engedhette: részére az elválasztandó új lelkész fizetéséből élte fogytáig évenként 20 frtot, 23 köből búzát és 2 öl tűzfát rendelt nyugdíjként kiadatni. Ekkor a mi nestorunk a saját szorgalma és takarékosága gyümölcséből szerzett lakába és szerény jószágába vonult Csekében, az új templom átellenes szomszédságába, hogy láthatná testi szemeivel az Ur házának, ha nem belső, legalább külső dicsőségét s itt élte le két özvegy leányának, három unokájának és három másodunokájának nyájas társaságában s szeliden gondos ápolása alatt második gyermekégre jutott korának végső napjait, mig nem e hó 25-én estve 10 órakor egy csendes álom által az Ur őt, mint hív szolgáját magához szólította.

Halálának híre, mely különben az életnek ily késő estvéjén, sem váratlan, sem mélyen leverő nem lehetett, az egyháztanács intézkedése tolytán, nagy hír-elenséggel, az egész környéket bejárván: e hó 27-én d. u. 4 órakor 10 lelkész, sok iskolatanító és igen nagy számú nép — főurak és közrendűek — valláskülönbség nélkül jelentek meg a temetésen. A szomorú háznál buzgó imát mondott t. Beczkes József e. m. tanácsbíró ur, a sirnál pedig alantirt lelkész szónokolt.

A gyászszertartás előtt egy fél órával érkezett Kis Áron nt. esperes urnak — ki a Mózes elfáradt karjait emelte és tartotta, az élet napjának lenyugvásáig — részvénytulvántó levele, melyben tudatja, hogy egy mihamarább kibocsátandó körlevelében a közös részvétnak fog általános kifejezést adni. E levél mindnyájunknak hálaérzetével találkozott.

A tisztességtevők közt láttuk a nagytekintélyű Kende és Kölcey családok mindkét nemem levő tagjait. Tisztelet és hála nekik az agg lelkész iránt tansított e megtisztetésért.

Végre a csekei egyháztanács agg lelkésze iránti kegyeletének az által is nemes bizonyosságát adta, hogy a temetés minden költségeit — a gyászoló család szerény ellenmondása daczára — maga fedezte. Isten pótolja ki!

Most már ott nyugszik a fáradt vándor a Kölcsey Ferencz vas reczézett s kúszó növényektől beárnyékolt sirjának s a nagyságos Kölcei Kende család által felállított pyramisának mintegy 20 méternyi szomszédságában. Az ő sirját egyszerű porlandó fejfa jeleli; de felejthetetlen emlékét szívünk megőrzi. — Lebegjen felette áldás és béke!!
Május 29. 1880.

Sipos Károly,
milotai ref. lelkész.

MEGHIVÓ.

A tiszántuli ref. középiskolai tanáregyesület ez évi rendes közgyűlését f. é. jul. 9. és 10-ik napjain Szatmár-Németiben tartja meg, melyre az egyesület tiszteletbeli, alapító, pártoló és rendes tagjait s általában a tanügy iránt érdeklődő közönséget tisztelettel meghívjuk.

A gyűlés tervrajza.

Jul. 8-ikén d. u. 5 órakor M.-Sziget felől, 10-kor Debreczen felől megérkezés és elszállásolás.

Jul. 9-ikén d. e. 8 órakor bizottsági ülés, 9-kor közgyűlés következő tárgysorozattal:

1. Elnöki megnyitó beszéd.
2. Jegyző jelentése az egyesület állapotáról.
3. Pénztárnoki jelentés.
4. Jelentés a múlt évben kítűzött pályázat eredményéről.
5. Értekezés: „A vallás az emberiség ős korában.“

Ladányi Gedeontól.

6. Részletek a szatmár-németi ref. gimnázium történetéből. *Kovács Istvántól.*

D. u. 4 órakor a közgyűlés folytatása.

7. Tanári nyugdíj- és gyámintézeti alapszabályok megállapítása.

8. Esmecsere a tanterv felett.

Jul. 10-ikén d. e. 8 órakor bizottsági ülés, 9-kor közgyűlés.

9. Visszatekintés a hazai és külföldi középiskolai tanügy múlt évi nevezetesebb mozanataira. *Bokor Józseftől.*

10. Értekezés „A gimnáziumokban fennálló önképző egyesületekről.“ *Ladányi Gedeontól.*

11. Indítványok és rendes folyó ügyek tárgyalása.

12. Tisztujtás.

D. u. 4 órakor. A helybeli tanintézetek és egyéb nevezetesegek megtekintése.

Jegyzet. Az indítványok legkésőbbben *Jul. 10-ikén* 8 órára az elnökséghez benyújtandók.

A vidéki tagok elszállásolásáról a szatmár-németi tagtársak és tanügybarátok gondoskodnak.

Az illető vasuti igazgatóságok árleszállítási kedvezményadása végett megkerestetnek.

A gyűlésre szándékozó tagok legkésőbb *Jul. 2-áig* sziveskedjenek az elnöknel jelentkezni.

Debreczen, 1880. jun. 10.

SZEGEDI SÁNDOR,
elnök.

GERGELY KÁROLY,
jegyző.

A reformátusok debreczeni főiskolájában az 1879/80. tanévet bezáró közvizsgálatok a következő rendben tartatnak.

Junius 16-án d. e. 8 órakor hálaadó istentisztelet a főiskolai oratoriumban.

A) *A hittudományi szak vizsgálatai.*

Junius 17-től kezdve az I., II., III., IV. éves hittan-hallgatók párbeszédi zárvizsgálatai az illető tantárgyak rendes óráin és tantermeiben.

B) *A jog- és államtudományi szak vizsgálatai.*

Junius 18. és 19. napjain jelentkezés az alap- és államvizsgálatok letétele végett az akadémiai igazgató-tanárnál.

Junius 21-től kezdve a hó végéig alap- és államvizsgálatok a főiskolai gyűlésteremben.

C) *A gimnázium vizsgálatai.*

Junius 20-án vizsgálat a melléktantárgyakból. (Rajz, ének, torna stb.)

A rendes tantárgyakból pedig:

Junius 23-án a VII. és VI. osztály vizsgálat.

Junius 24-én az V. és IV. oszt. vizsgálat.

Junius 25-én a III. osztály és a II. osztály A) szakaszának vizsgálat.

Junius 26-án a II. osztály B) és az I. osztály A) és B) szakaszának vizsgálat.

Minden osztálynak vizsgálat (d. e. 9 és d. u. 3 órá-tól kezdve) az illető egész napokon át és külön-külön terem-ben fog megtartatni.

D) *A tanítóképző-intézet vizsgálatai.*

Junius 25. és 26. napjain d. e. 9—12 óráig az akadémiai VI-ik tanteremben.

Ezen nyilvános vizsgálatokra a szülék s általában a nevelés- és tanításügy minden barátai ezennel tisztelettel meghívotnak.

Debreczen, 1880. május 28.

A debreczeni ref. főiskola igazgatósága.

A d a k o z á s.

(Folytatás.)

A vizkárosult szegedi ref. egyház segélyeül a békés-bánáti ref. egyházmegye pénztárába folytatólag begyűlt kegyadományok:

Putnok 10 frt 74 kr; mezőföldi egyházmegye esperese Horváth Mihály ur másodízben küldött 60 frtot következő egyházakból, u. m.: bozsoki egyház 1 frt; csajági 6 frt 84 kr; füleli 8 frt 86 kr; polgárdi 7 frt 30 kr; Szilasbalhás 25 frt 90 kr; Bogárd 10 frt. — Sepsi-Szt.-György (Erdély) 7 frt 55 kr; Páskaháza (Gömör) 2 frt; Magyar-Soók (Nyitra) 9 frt; Hetény 12 frt, lelkésznek 3 frt, tanítónak 2 frt; dési esperességből 5 frt 50 kr; széki esperesség 36 frt 25 kr; szászvárosi Kun-tanoda 5 frt 20 kr; Feiső-Gellér (Komárom) 5 frt; alsó-baranyai ref. egyházmegyéből a szlavoniai ref. egyházakból t. i. Tordincze 50 kr; Kulifai Elek lelkész 50 kr; Kórógy 50 kr; Sebestyén Pál lelkész 50 kr; néhány kórógyi egyháztag 1 frt 30 kr; M.-Rétfalu 50 kr; Boldizsár Lajos lelkész 50 kr; Haraszti 50 kr; Nagy Szabó Sándor lelkész 50 kr; szent-lászlói egyház 50 kr; alesperes Kelecsényi Mihály ur 50 kr.

Galambok (Zala) 1 frt 58 kr; Erdélyből segély 10 frt, ismét 46 frt 67 kr; solti egyházmegyéből főesperes Baksay Sándor ur gyűjteménye 1022 frt 33 kr. következő egyházak kegyadományaiból u. m. Aporka 13 frt; Apostag 2 frt; Bogyiszló 24 frt 48 kr; Csanád 24 frt 53 kr; Dab 6 frt; Dömsöd 33 frt 50 kr; Duna-Pataj 93 frt 95 kr; Duna-Vecse 100 frt; Foktő 26 frt 5 kr; Fülöpszállás 25 frt (Harta a múlt évben adakozott); Kun-Szent-Miklós 206 frt 14 kr; Laczháza 100 frt 93 kr; Majosháza 3 frt 70 kr; Ordas 5 frt; Ráczeke 14 frt 8 kr; Solt 121 frt 30 kr; Szabad-szállás 60 frt; Sza k-Sz.-Márton 15 frt 62 kr; Szentbene-dek 10 frt 28 kr; Szeremle 34 frt 37 kr; Sziget-Szent-Miklós 50 frt 44 kr; Tass 31 frt 42 kr; Úszod 20 frt 54 kr; kezdi-vásárhelyi egyházmegyéből 12 frt 90 kr.

Jelen közlemény tartalma a már 5 ízben közlöttékhez adatván, eddigelé kezelésem alá bejött a szegedi egyház részére 4446 frt 85 kr, a lelkésznek 77 frt 99 kr, tanítónak 28 frt 60 kr.

Mező-Berény, Békésmegyében, 1880. jun. 2.

Turi Dániel,
e. m. pénztárnok.

RÖVID KÖZLEMÉNYEK.

A magyar ref. egyház egyetemes tanügyi bizottsága július 1-ső napján fogja tanácskozásait Budapesten megkezdeni. Tanácskozási tárgyak lesznek:

1. A konvent által általánosságban elfogadott köznevelési és közoktatási szervezetre az egyházkerületek által tett észrevételek s ezekhez képest véleményes jelentéstétel a konventhez.

2. Az egyházkerületeknek az egyetemes tanügyi bizottság jegyzőkönyvében előfordult tárgyakra tett észrevételeik s ezeknek egyeztetése, kiegyenlítése.

3. A tanügyi albizottságok munkálatainak, tantervről, rendtartásról, tanárképzésről, felülvizsgálása.

4. Netalán az országos törvényjavaslatra vonatkozó észrevételek s kívánatok.

A nagy-körösi helyét hitvallású főgymnáziumban az 1879-80-dik tanév második feléről a magán-, nyilvános- és érettségi vizsgálatok következő rendben tartatnak a gyűlésteremben: Junius 16-án d. e. 10 órakor ének. Junius 17-én a magántanulók írásbeli, Junius 18. és 19-én a magántanulók szóbeli vizsgálat. Junius 18. és 19-én az érettségi vizsgálat írásbeli része. Junius 20-án d. e. 10 órakor francia nyelv. Junius d. e. 3 órakor rajz és szépirás, 6 órakor torna. Junius 21-én d. e. és d. u. a VII. oszt. Junius 22-én d. e. a VI., d. u. az V. oszt. Junius 23-án d. e. a IV., d. u. a III. oszt. Junius 24-én d. e. a II., d. u. az I. oszt. közvizsgálata. Junius 25. és 26-án az érettségi vizsgálat szóbeli része. — A magánvizsgálatok d. e. 10, d. u. 4, az osztályoké d. e. 7, d. u. 3, a magán és érettség írásbeli része d. e. 7, d. u. 3 órakor kezdődnek — Mely vizsgálatokra a nagy- és tek. egyházi, iskolai- és polgári előjárásigot, a t. szü. éket, s minden tanügybarátot teljes tisztelettel meghívja. — Nagy-Körö-ön, 1880. junius 2-án *Adám Gerzson* igazgató.

A debreczeni főiskolai magyar irodalmi önképző társulat 40 éves jubileuma A magy. irod. önk. társulat alakulásának 40-ik évfordulóján az énekkar és zeneegylet közreműködésével a főiskolai nagy gyűlésteremben f. hó 6-ik napján ünnepélyt tartott.

A szép számmal összegyűlt hallgatósígot a zenekar által elég szabotossággal eljátszott „Nyitány“ üdvözölte; ennek elhangzása után Vincze Ödön a társulat elnöke adva elő szónoki lelkesedéssel — jól alkalmazott rövid beszédét, melyben a társulat megalakulását érintve, s annak feladatát s hatáskörét körvonalozva, jelentőségét méltánvolja. Az elnöki beszéd után az énekkar egy hazafias dalt (Talpra magyar) adott elő; mit komoly vig szavalatok követtek. A tetszéssel fogadott szavalatok után Nagy Károly 4 th. részletet olvas fel a magy. önk. irod. egylet történetéből. A hallgatók az érdekes részleteket figyelemmel kísérték. E felolvasás után a pályázatok eredménye olvastatván fel, kitünt, hogy balladával Fiók Károly 2 th. és Dicőfi Béla 7. o. t. — rajzzal pedig Erdélyi Sándor 2. jh. és Szücs János 7. o. nyertek pályadíjat; majd az elhangzott szavalatokra tett észrevételeit a bíráló bizottságnak adja elő Erős Lajos 4. th. Komoly szavalattal nyertek: Sófalvi Károly 2 th. Kis Sámuel 7. o. t. Megyaszai Gyula 2 th., vig szavallattal pedig Major Gyula 3 th. és Nagy Károly 4 th. Végül Katz Sámuel olvassa az egylet működését tanúsító statisztikai adatokat. Az ünnepélyt a főiskolai énekkar zárta be. (Bakó István 2 th.)

Felhívás 10 évi találkozásra. Az 1870-ik év július hó 3-ikán, Zilahon érettségi vizsgálatot tett és mindazon tanulótársaimat, kik e találkozás megcsejtésül kiállított kötelezvényt aláírták, legközelebbi megbízatás folytán ezenel felszólítom, hogy a kötelezvény értelmében: *folyó évi Július hó 3-ikán, délelőtt 9 órakor, Zilahon a főiskola imatermében — a meg nem jelenés szerződésileg kikötött következményeinek terhe alatt — megjelenni sziveskedjenek.* Boldog viszontlátást! — Nagyvárad 1880. Junius 4. *Kan Béla* s. k. nagyvárad ref. lelkész.

Brüssel. Dumont püspök az „Indépendance Belge“ ben egy ily tartalmú nyilatkozatot tett közzé, hogy ő ezelőtt bárkinél is inkább politikai czélokra használta fel a vallást; most azonban tévedését belátta. — Négy év óta azon meggyőződésre jutott, hogy a politizálás az egyházra igen káros volt. IX. Pius kizárólag a vallást képviselte. XIII. Leo csak politikus. Az pedig homlokegyenest ellenkeznék az evangéliummal, ha az egész világ egy a mindenható pápától igazgatott papság uralma alatt állana.

A „Protestáns Theologiai könyvtár“ előfizetőinek névsora az 1880. 1881. 1882-iki 3 éves cyclusra. (Folytatás.)

311. Pongrácz János r. p. j. Környe; 12. Szikszay József r. l. Szalacs; 13. Kelemen János r. l. Tarján; 14. Törös Mózes r. p. j. Illyefalva; 15. Gneth Sándor r. esperes Felső Eör; 16. Gyenge Károly r. l. Réthe; 17. Szabó Zsigmond r. l. Csiliz Radvány; 18. Jónó Albert r. l. Hátszeg; 29. Hering János ev. l. K.-Högyész; 320. Bertha Dávid ev. s. lelkész K.-Högyész.

321. Moravcsik Mihály ev. l. Aszód; 22. Nagy István r. l. Bitte; 23. Szili Lenárt ev. theol. Sopron; 24. Riecsánszky Endre ev. th; 25. Ió Vincze ev. th; 26. Kliment Lajos ev. th; 27. König Béla ev. th; 28. Belák Géza ev. th; 29. Péter Adám ev. th; 330. Torda Lajos ev. th.

331. Hutter Zsigmond ev. th. 32. Pohánka Géza ev. th. Sopron; 33. Csizsár Gábor r. esp. Ezerpatak; 34. Révay Lajos r. l. Sepső-Szt. György; 35. Kisantál Sámuel r. l. Réty; 36. Kis Albert r. l. Illyefalva; 37. Nagy Sándor r. l. Hidvég; 38. Gáspár Albert r. l. Aldoboly; 39. Zsilinszky Mihály országgyűlési képviselő, Pest; 340. Haan Lajos ev. lelkész Békés-Csaba.

341. Félix Ákos kir. közjegyző Békés-Csaba; 42. Varságh Béla gyógyszerész B.-Csaba; 43. Bartók László kereskedő B.-Csaba; 44. Bogár Dániel árva-gyám B.-Csaba; 45. Stark Adolf kereskedő B.-Csaba; 46. Badics Elek gyógyszerész B.-Csaba; 47. Gärtner Adolf kereskedő B.-Csaba; 48. Ulszinyi János ügyvéd B.-Csaba; 49. Vidovszky Károly kereskedő B.-Csaba; 350. Sipos Sándor egyházmegyei tanácsbíró Szarvas.

351. Fábry János ev. alesperes, Szepes-Igló; 52. Adorján László r. l. Héjasfalva; 53. Mezey Pál r. l. Csökölly; 54. Kelemen Győző r. l. Mátisfalva; 55. Széles Áron r. l. Baja; 56. Gál Péter c. m. tanácsbíró Baja; 57. Eötvös K. Lajos ügyvéd, Szegszárd; 58. Szarvasi főgymnázium könyvtára; 59. Bertalan József r. l. Aranyos-Polyán; 360. Zsirus Sándor városi főjegyző, Beregszász.

361. Barakonyi Kristóf r. l. Bökönye; 62. Varga Sándor r. s. l. Tapolcafé; 63. Székely Géza ref. főisk. senior, Pápa; 64. Csajtai Máté r. theol. Pápa; 65. Balassa Lajos r. l. Kéttorony Lak; 66. Komjáti János r. l. Győr-Szemere; 67. Edelenyi Szabó Lajos tanár, Pápa; 68. Német István tanár Pápa; 69. Vikár Kálmán tanár, Pápa; 370. Veres József ev. l. Orosháza.

371. Tibád József unitárius p. j. Kolozsvár; 72. Miklósi József r. l. Sz.-Mihályfalva; 73. Bierbrunner Gusztáv ev. l. Ó Kér; 74. Páli Lajos ref. esperes, Szomód; 75. Jenesszky Nándor ev. l. Nagy-Becskerek; 76. Dömötör Bertalan r. l. Tass; 77. Mészáros János r. l. Cece; 78. Szabó Géza r. p. j. Utrecht; 79. Losonczi László tanár Nagy-Körös; 380. Körömdi Sándor ref. esperes. Hedraley.

381. Barla Szabó Károly r. l. Zs. Kisfalud; 82. Gaál Dénes Hetes; 83. Nagy Albert Jád; 84. Mozsonyi Sándor r. l. Magyar-Egres; 85. Szabó Ferencz r. s. l. Pata; 86. Begedy István r. l. Istvándi; 87. Bara József r. l. Visonta; 88. Veres Benő r. l. N. Korpád; 89. Máté Lajos r. l. Darány; 390. Novotiny Alajos l. Dombó.

(Folyt. köv.)

Felelős szerkesztő és kiadótulajdonos: *Jóó István.*

Főmunkatárs: *Tóth Sámuel.*

Debreczen, 1880. nyomott Kutasi Imre gyorssajtóján.